

Kieli, koulutus ja yhteiskunta

Lue Kieliverkoston verkkolehteä!

Valmistava opetus Länsimäen koulussa Vantaalla

Maiju Tykkyläinen

Yläkouluiässä Suomeen muuttavilla nuorilla on edessään melkoinen haaste. Heillä on oikeus vuoden kestävään valmistavaan opetukseen ja valmistavan opetuksen jälkeen on aikaa 0?3 vuotta suorittaa peruskoulu. Se on todella lyhyt aika varsinkin, jos tavoitteena on saada vielä kehittyvästä suomen kielen taidosta huolimatta todellisia kykyjä vastaava päättötodistus ja sitä kautta pääsy itselleen mieleiselle jatko-opintopolulle. Tehtävä on lähes mahdoton! Kuitenkin työskennellessäni apulaisrehtorina Länsimäen koulussa Vantaalla olen huomannut, että vahvalla yhteistyöllä ja ammattitaidolla tästäkin tehtävästä voi selviytyä.

Vantaan kaupungilla on toimenpideohjelma, jonka tarkoituksena on viedä opetustoimea kohti vahvempaa lähikouluperiaatteen toteutumista.

Toimenpideohjelmassa tarkastellaan tuen rakenteita ja opetusjärjestelyitä. Uudistuksen tavoitteena on parantaa lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta koulunkäynnissä. Lähtökohtana muutoksessa on erityiskoulu- ja luokkakeskittymien purkaminen ja lähikouluperiaatteen vahvistaminen siten, että oppilaan tarvitsemat tukitoimet tuodaan lähikouluun oppilaan luokse sen sijaan, että oppilaan tulisi siirtyä toiseen kouluun tukea saadakseen. Muutos ei edelleenkään koske niitä oppilaita, jotka ovat jo nyt erityisopetuksessa lähikouluissaan eikä esimerkiksi kehitysvammaisia, autistisia tai sairaalakoulun oppilaita.

Juuri maahan muuttaneet lapset ja nuoret ohjataan heitä lähimpänä olevaan kouluun, jossa tarjotaan valmistavaa opetusta. Valmistavan opetuksen vuoden jälkeen oppilaat ohjataan lähikouluunsa. Vantaan kaupungissa on parisenkymmentä valmistavan opetuksen ryhmää 15 eri koulussa. Määrä vaihtelee hieman vuosittain. Länsimäen koulussa toimii kaksi valmistavan opetuksen ryhmää: 1.–6.-luokkien ja 7.–9.-luokkien ryhmät.

Länsimäen koulun toimintatapa

Ajatuksemme on, että valmistavan opetuksen oppilaat ovat kaikkien oppilaita, ja meillä on yhteinen vastuu auttaa heitä elämässä eteenpäin yhteiskuntamme täysivaltaisiksi jäseniksi. Tästä syystä Länsimäen koulussa on lähdetty toteuttamaan ns. yksilöllisen polun integraatiomallia yläkouluikäisten valmistavan oppilaiden opetuksessa. Malli vaatii pitkäjänteistä ja suunnitelmallista työskentelyä valmistavan oppilaiden kanssa heti heidän aloitettuaan opiskelunsa Länsimäen koulussa. Toisaalta se takaa oppilaalle pääsyn osalliseksi suomalaiseen koulumaailmaan suhteellisen nopeasti ja paremman kontaktin autenttiseen kieliympäristöön

heti alusta alkaen.

Oppilaan ensimmäisen kouluviikon aikana apulaisrehtori ja valmistavan opettaja tekevät alustavan arvion siitä, mihin oppilas sijoittuu valmistavan opetuksen jälkeen. Jääkö hän vielä peruskouluun suorittamaan päättötodistuksen ja kuinka moneksi vuodeksi vai onko hänelle edessä toiselle asteelle pyrkiminen heti valmistavan vuoden jälkeen? Tutkitaan, onko koulutaustassa aukkoja verrattuna suomalaisen koulujärjestelmään. Mitkä ovat taidot englannin kielessä/matematiikassa, kuinka monta vuotta koulua on käyty kotimaassa? Entä millainen kielitausta oppilaalla on? Yleensä vironkieliset oppilaat pääsevät kiinni suomen kielen saloihin helpommin kuin ne oppilaat, jotka tulevat jopa kirjoitusasultaan täysin erilaisen kielen piiristä.

Jokaisen oppilaan kohdalla siis mietitään erikseen missä aineissa, missä vaiheessa ja mihin ryhmään integraatio aloitetaan. On tärkeää, että integrointi tapahtuu alusta lähtien siihen ryhmään, johon oppilas on siirtymässä pysyvästi seuraavana kouluvuonna. Tämä ei tietenkään ole mahdollista niiden oppilaiden kohdalla, jotka vaihtavat koulua joko lähikouluunsa tai seuraavalle asteelle valmistavan opetuksen jälkeen.

Pääsääntöisesti kaikilla alkaa heti 11 tuntia integraatiota taito- ja taideaineissa, koska suurin osa oppilaista tarvitsee niistä saatavat suoritukset päättötodistukseensa. Oppilaan ollessa jo 16-vuotias Suomeen muuttaessaan on todennäköistä, ettei hän tule suorittamaan suomalaista päättötodistusta peruskoulussa. Tuolloin integraatioaineita voi olla vähemmän. Jatkosuunnitelmien pohdinnassa on tuolloin mukana alueellinen kieli- ja kulttuuriasioiden koordinaattori, jolla on paras tieto opiskelumahdollisuuksista peruskoulun jälkeen.

Miten malli toimii?

Otetaan esimerkkitapaus: Länsimäen koulun valmistavalle luokalle on tullut 8.-luokkalaisten ikäinen oppilas. Hän on pärjännyt kotimaassaan koulussa hyvin ja hän puhuu sujuvaa englantia. Hänellä on täydet mahdollisuudet saada päättötodistus Suomesta. Valmistavan vuoden aikana hänen tulee saada suoritettua 7. luokalla päättötodistukseen arvioitavat aineet (käsiyö, kuvataide ja kotitalous), joten hän aloittaa näiden aineiden opiskelun yleisopetuksen ryhmässä jo heti toisella kouluviikolla. Lisäksi hän aloittaa liikunnan, musiikin ja englannin tunnit oman ikäistensä kanssa eli kahdeksannella luokalla. Todennäköisesti hän tulee valmistavan vuoden jälkeen siirtymään yleisopetukseen 8. luokalle (vaihtoehtoisesti kyseiset tunnit voivat olla tulevan oman luokan kanssa eli 7. luokan kanssa). Mikäli hän saa esim. 8. luokan englannin suoritettua valmistavan vuoden aikana, hän voi seuraavana vuonna käydä englannin tuntien aikana osittain valmistavassa ryhmässä saamassa lisätukea suomen kielen opiskeluun.

Kyseisen oppilaan kohdalla tapahtuu siis niin, että heti toisella kouluviikolla hänellä on lukujärjestyksessään 13 tuntia yleisopetukseen integrointia. Loput 17 tuntia hän opiskelee valmistavan opetuksen ryhmässä. Hyvin pian integraatioon voidaan lisätä matematiikka (3h/vko), mikäli oppilaalla on siinä riittävät taidot. Integraatiota ei välttämättä tämän enempää lisätä vuoden aikana, mutta jos suomen kielen taito kehittyy hyvin ja oppilas on esimerkiksi kiinnostunut biologiasta, voidaan kyseisen oppiaineen integrointi ottaa mukaan.

Tämä järjestely tarkoittaa siis yhtä monta erilaista lukujärjestystä kuin on oppilaita ja opettajalla lukujärjestystä, jossa joka tunnilla on hieman erilainen kokoonpano oppilaita. Lukujärjestykset laativat valmistavan opettaja ja apulaisrehtori yhteistyössä. Opettajalta tämä vaatii suurta suunnitelmallisuutta valmistavan opetuksen tunneilla, jotta suomen kielen opiskelu ja mahdollisten matematiikan, englannin ja muiden aineiden perusasiat ja ?sanastot tulevat kaikkien kanssa opiskeltua sekä integraatioaineiden läksyt tuetusti tehtyä. Vähäisen yhteissuunnitteluajan vuoksi järjestelmä vaatii myös oppilaiden omaa aktiivisuutta, sillä valmistavan opettaja saa tietonsa läksyistä tai asioista, joita oppilas ei ole tunneilla ymmärtänyt,

oppilailta itseltään.

Toisaalta lukujärjestysten sovittelu synnyttää myös tilanteen, jossa opettajalla on välillä vain muutama oppilas omalla tunnillaan, koska muut ovat integraatiotunneilla. Tällöin opetus on tehokkaampaa ja yksilöllisempää. Tämä opettajan lukujärjestyksen väljyys mahdollistaa myös sen, että edellisinä vuosina valmistavasta ryhmästä yleisopetukseen siirtyneet oppilaat pääsevät normaalien S2-tuntien lisäksi saamaan suomen kielen lisäopetusta esimerkiksi ruotsin opetuksen (josta suurin osa on saanut vapautuksen) aikana.

Valmistavasta ryhmästä yleisopetukseen siirtyneet oppilaat saavat Länsimäen koulussa tukea valmistavan opettajalta myös suomi valinnaisaineena (2 viikkotuntia/luokkataso) -kursilla, johon kyseiset oppilaat ohjataan. Oppilailla on myös tarvittaessa mahdollisuus käydä tekemässä kokeita valmistavan opettajan kanssa. Tämän lisäksi pystymme joissakin kielissä tarjoamaan tukea omalla äidinkielellä.

Kokemuksia

Tämän lukuvuoden aikana suurin osa suunnitelluista integraatioista on toiminut ilman mitään ongelmia ja oppilaat ovat kotiutuneet yleisopetuksen ryhmiinsä hyvin. Yhden oppilaan kohdalla jouduimme laskemaan integroinnin luokkatasoa alemmaksi, sillä hänen taitonsa matematiikassa ja englannissa eivät olleet samalla tasolla verrattuna ikätovereihin Suomessa. Erään oppilaan teknisen työn ryhmää vaihdettiin myös, sillä alun perin suunniteltu ryhmä osoittautui sellaiseksi, ettei opettaja ehtinyt juurikaan oppilasta ohjaamaan. Uudessa ryhmässä kaikki on sujunut hyvin. Eräs oppilas on tarvinnut avustajan ensimmäisille kuvataiteen tunneille päästäkseen töihin käsiksi. Avustaja on ollut tarpeellinen myös käsityöryhmässä, jossa on useampi valmistavan oppilas.

Aineenopettajien tehtäväksi on jäänyt seurata, kuinka suunniteltu integraatio toimii, ja antaa siitä välitöntä palautetta. Aineenopettajat ovat kokeneet valmistavan oppilaiden tuleminen ryhmäänsä hyvin varhaisessa vaiheessa ajoittain työlääksi, koska heillä ja oppilailta ei ole yhteistä kieltä.

Mitä tämä vaatii?

Onnistuakseen tämä malli vaatii joustavan, ammattitaitoisen ja ennakkoluulottoman henkilökunnan, jolla on ymmärrystä kielitietoisesta opettamisesta ja halua tukea haastavassa elämäntilanteessa olevia vasta maahan muuttaneita nuoria. Onnistumisen pohjana on myös tietoisuus siitä, että valmistavan oppilaalle riittää alkuvaiheessa ns. kuunteluoppilaan rooli. Yläkouluikäisellä oppilaalla on jo käsitys siitä, mitä koulunkäynti on ja mitä se vaatii. Oppilas voikin omaksua paljon asioita oppitunneilta ymmärtämättä kieltä. Toisaalta aineenopettajan vastuulla on seurata, ettei oppilas jää kuunteluoppilaaksi vaan mahdollisimman pian osallistuu kaikkeen toimintaan muiden tavoin.

Aineenopettajaa helpottaa myös tietoisuus siitä, että valmistavan opetuksen oppilaita ei tarvitse arvioida suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteisiin tai päättöarvioinnin kriteereihin. Toisaalta arviointi ja etenkin palautteen saaminen on kuitenkin tärkeää myös valmistavan opetuksen oppilaille. Aineenopettaja joutuukin miettimään tapoja, joilla mahdollistaa oppilaalle osaamisensa osoittaminen kehittyvästä kielitaidosta riippumatta vaikkapa koetilanteissa.

Yksilöllisen polun integraatiomalli vaatii johdon vahvaa osallistumista valmistavan opetuksen organisointiin. Länsimäen koulussa valmistavan opettaja tekee yhdessä apulaisrehtorin kanssa integraatiosuunnitelman ja kartoittaa oppilaiden tiedot ja taidot. Apulaisrehtorin tehtäväksi jää miettiä sopivat ryhmät ja tehdä lukujärjestykset. Lukujärjestykset tehdään sähköiseen Wilma-järjestelmään ja näin oppilaat saavat viralliset lukujärjestykset ja ensimmäisen kosketuksensa Wilmaan.

Kehitettävää

Jatkoa ajatellen olisi tarpeellista löytää tai luoda keinoja siihen, kuinka määritellään sopiva ryhmä, luokka-/taitotaso eri oppiaineissa siten, että integraatiosuunnitelma toimisi mahdollisimman hyvin alusta alkaen. Nykyinen järjestely perustuu hyvin pitkälle valmistavan opettajan arvioon, oppilaan koulustaansaan ja ikään.

Huolenamme on myös se, kuinka huolehditaan siitä, että oppilaat eivät jää ajelehtimaan oppitunnilta toiselle. Oppilaalle voi olla hyvinkin rankka kokemus joutua heti monen aikuisen vaikutuspiiriin etenkin, jos yhteinen kieli puuttuu. Toisaalta järjestely vaatii myös opettajilta paljon ja on pystyttävä huolehtimaan siitä, että opettajat jaksavat ja että heillä on riittävästi osaamista.

Valmistavan oppilaiden osallistamisessa ja toimintaan mukaan ottamisessa on vielä kehitettävää. Tähän olisi hyvä koko työyhteisön saada lisäkoulutusta.

Oma lukunsa ovat oppilaat, jotka siirtyvät valmistavan opetuksen vuoden jälkeen lähikouluunsa. Länsimäen koulu on sitoutunut Vantaan kaupungin toteuttamaan lähikouluperiaatteeseen. On kuitenkin syytä miettiä, olisiko oppilaan edun mukaista saada jatkaa opiskeluaan tutuksi tullessa Länsimäen koulussa valmistavan opetuksen jälkeen, mikäli peruskoulua on enää vuosi tai kaksi jäljellä.

Haasteena ovat myös oppilaat, joilla on kovin vähäinen koulutausta kotimaastaan tai jotka eivät ole opiskelleet englantia kotimaassaan joko ollenkaan tai englannin kielen osaaminen on hyvin vähäistä. Tällä hetkellä pohdinnassa onkin mahdollisen englanti B-kielenä ryhmän perustaminen.

Koulun täytyy tukea paljon niitä oppilaita, jotka tulevat suorittamaan päättötodistuksen. Vaarana on, että 16-vuotiaat valmistavan oppilaat joutuvat helposti väliinpuotoajan rooliin, koska he eivät tule päättötodistusta suorittamaan. Heidän integraationsa saattaa jäädä vähäisemmäksi eivätkä he välttämättä saa riittävää ohjausta tulevaisuuttaan varten.

Parhaimmillaan tällä mallilla, jossa valmistavan opetuksen oppilaat ovat alusta asti kaikkien oppilaita, oppilaat saavat pitkäjänteistä ja yksilöllistä tukea useamman vuoden valmistavan opetuksen jälkeenkin. Oppilaan opiskelu helpottuu valmistavan opetuksen jälkeen, koska koulu, osa opettajista ja luokkatoverit sekä ainekohtaiset työskentelytavat ovat jo tulleet tutuiksi. Toisaalta myös valmistavasta siirtyvät oppilaat heikkouksineen ja vahvuuksineen ovat tulleet jo useammalle opettajalle tutuiksi. Mahdottomasta tehtävästä tulee hieman enemmän mahdollinen!

Kirjoittaja työskentelee vararehtorina Länsimäen koulussa Vantaalla.